

บทที่ 4

วิเคราะห์การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

ในหลายๆ ประเทศได้ยอมรับถึงความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม หรือความบกพร่องของสภาพพยานหลักฐานในคดีซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ ซึ่งความผิดพลาดและความบกพร่องดังกล่าว ส่งผลให้จำเลยผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับโทษ หรือจำเลยที่กระทำความผิดจริงพ้นจากความผิดไป เห็นได้ว่าความผิดพลาดที่ปรากฏขึ้นแก่ตัวจำเลย หากไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกต้อง ก็จะทำให้ศรัทธาและความเชื่อถือของประชาชน ที่มีต่อวงการยุติธรรมเสื่อมคลายไปได้ ในต่างประเทศจึงยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ โดยได้กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนในประเทศไทย แต่เดิมหาได้มีบทบัญญัติให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ โดยแนวความคิดที่จะให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย ได้เกิดขึ้นจากการสัมมนาทางวิชาการของนักกฎหมายแห่งประเทศไทยครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 16-18 มกราคม 2513 เรื่อง “บทบาทของนักกฎหมายในสังคมปัจจุบัน” ได้มีข้อยุติในการสัมมนาของนักกฎหมายทุกสาขา ข้อยุติหนึ่งที่สำคัญก็คือ “ขอให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้จำเลยในคดีอาญาที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษและคดีถึงที่สุดแล้ว ได้มีโอกาสร้องต่อศาลขอให้พิจารณาคดีใหม่ หากมีหลักฐานแสดงใหม่ได้ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ทำนองเดียวกับในต่างประเทศ”⁹⁹ และในการสัมมนานักกฎหมายแห่งประเทศไทยครั้งที่ 2 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2517 ก็ได้มีข้อยุติดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง¹⁰⁰ จนในที่สุดได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่า บุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรดาสติภพที่เสียไป เพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

⁹⁹ มารุต บุญนาค. (2513). “ชะตากรรมของจำเลยผู้บริสุทธิ์.” บทบัญญัติ, เล่มที่ 27. หน้า 67.

¹⁰⁰ มารุต บุญนาค. (2518, พฤษภาคม). “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.” วารสารทนายความ, เล่มที่

อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่จะบัญญัติถึงเงื่อนไขและวิธีการที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ มิได้นำออกมาใช้ จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีผลให้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2517 ถูกยกเลิกไป

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2521 การขอให้อัยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ได้รับการยอมรับ อยู่เช่นเดิม โดยได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ในมาตรา 30 ซึ่งมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในครั้งแรก กฎหมายที่บัญญัติถึงเงื่อนไขและวิธีการที่จะ รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ หาได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังเช่น ในต่างประเทศไม่ แต่ได้บัญญัติเป็นกฎหมายพิเศษซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญา ขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน 2526 มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 21 มาตรา¹⁰¹ แยกเป็นเอกเทศต่างหากจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในรายงานการ ประชุมกรรมการร่างกฎหมาย กองที่ 6 ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2519 ได้บันทึกไว้ว่า กฎหมายว่าด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นี้ สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกา ได้พิจารณามาแล้วถึงสองครั้ง คือเมื่อ พ.ศ. 2494 ครั้งหนึ่ง ครั้งนั้นได้ยกร่าง ในลักษณะ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเมื่อ พ.ศ. 2517 ก็ได้พิจารณา ยกร่างอีกครั้งหนึ่ง และก็ได้ยกร่างไปในลักษณะเดิม คือในลักษณะแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา ดังร่างที่เสนอเพื่อมีการพิจารณาไว้แล้ว และเมื่อสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกาได้ส่งร่างที่พิจารณาเสร็จไปให้กระทรวงยุติธรรมนั้นขณะเดียวกัน กระทรวงยุติธรรมได้จัด ทำร่าง พระราชบัญญัติว่าด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยยกร่างเป็นกฎหมายเอกเทศ เสนอให้คณะรัฐมนตรีรับหลักการ ส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา ซึ่งร่างพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ มีหลักการแตกต่างไปจากร่างที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอไปหลายประการ¹⁰²

เหตุผลที่กระทรวงยุติธรรมแยกเป็นกฎหมายเอกเทศนั้น ก็เพราะ

1. รายละเอียดของกฎหมายฉบับนี้ จะต้องเกี่ยวข้องพาดพิงไปถึงวิธีพิจารณาของ หลายศาล เช่น ศาลแขวง ศาลทหาร
2. มีรายละเอียดมากมายที่จะต้องกำหนดแจกแจงให้ชัดเจน

¹⁰¹ สันทัด สุจริต. (2528). การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่. หน้า 104-105.

¹⁰² รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย กองที่ 6 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา วันที่ 20 กรกฎาคม 2519 เรื่องร่างพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ หน้า 31.

3. ได้พิจารณาแบบที่ใช้อยู่ในกฎหมายหลายประเทศ เช่น ได้หวั่น ญี่ปุ่น ก็ได้เขียนไว้แยกเป็นกฎหมายเอกเทศ ฉะนั้นกระทรวงยุติธรรมจึงเห็นว่า ถ้าเขียนแยกไว้เป็นกฎหมายเอกเทศจะเหมาะสมกว่า¹⁰³

พระราชบัญญัติว่าด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ของประเทศไทยนั้น ได้รับแนวความคิดมาจากกฎหมายของต่างประเทศ คือ ประเทศได้หวั่น และประเทศญี่ปุ่น ดังที่ผู้แทนของกระทรวงยุติธรรมได้กล่าวในการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย กองที่ 6 ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2519 โดยในการประชุม ท่านอาจารย์จิติ ดิงสัททีย ได้ถามผู้แทนกระทรวงยุติธรรมว่า ได้ศึกษาวิธีการของกฎหมายฝรั่งเศสไว้บ้างหรือเปล่า เพราะถ้ายอมให้รื้อฟื้นคดีกันได้ง่าย ปัญหาที่จะตามมาภายหลังจะมีมากจนแก้ไม่ตก ผู้แทนกระทรวงยุติธรรมได้ตอบว่า ดูแลเฉพาะกฎหมายของ ประเทศได้หวั่น และประเทศญี่ปุ่น¹⁰⁴

ดังนั้นในบทนี้จะวิเคราะห์ถึง หลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในต่างประเทศ คือ ประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมัน และได้หวั่น ทั้งในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษ เพื่อเป็นแนวทางในการนำการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษมาใช้ในประเทศไทยต่อไป

4.1 หลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย

4.1.1 เงื่อนไขในการขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

เหตุที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นเงื่อนไขสำคัญในการขอ รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เพราะหากกำหนดเหตุที่จะขอ รื้อฟื้นคดีไว้มากเกินไปหรือไม่รัดกุมแล้ว จะทำให้มีการขอ รื้อฟื้นคดีได้โดยง่าย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาในคดีที่ถึงที่สุดแล้ว และยังเปิดโอกาสให้จำเลยที่ไม่สุจริตหาช่องทางให้ตนเองหลุดพ้นจากการถูกลงโทษตามคำพิพากษาได้

ในการประชุมคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของรัฐสภา ที่ประชุมต่างมีความเห็นว่า คดีที่ศาลพิจารณาถึงสามศาลเป็นคดีที่ถึงที่สุดแล้วและเป็นอันยุติ พระราชบัญญัตินี้ยังให้อำนาจรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้อีกจะเป็นการไม่จบสิ้น ทำให้เกิดความยุ่งยาก มีการขอ รื้อฟื้นคดีได้เรื่อยๆ แต่มีความจำเป็นที่จะต้องออก

¹⁰³ รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย กองที่ 6 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา วันที่ 20 กรกฎาคม 2519 เรื่องร่างพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ หน้า 37.

¹⁰⁴ รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย กองที่ 6 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา วันที่ 20 กรกฎาคม 2519 เรื่องร่างพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ หน้า 39.

กฎหมายเพื่อเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้รับกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ควรจำกัดให้กระทำได้ยาก โดยการกำหนดเหตุหรือเงื่อนไขในการขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ให้รัดกุม

เหตุที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย (มาตรา 5) จะต้องปรากฏกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ คือ

1. พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายหลัง แสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง
2. พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายหลังแสดงว่า เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ
3. มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ไม่ได้กระทำความผิด

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 5 อาจกล่าวได้คือ สิทธิอาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณา

- 1) ต้องเป็นคดีอาญาเท่านั้นไม่ว่าคดีใด
- 2) ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ให้บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญา
- 3) เหตุที่จะขอให้มีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ต้องปรากฏว่า
 - ก) เกี่ยวกับพยานบุคคล ซึ่งศาลอาศัยเป็นหลักในการลงโทษ โดยภายหลัง ได้มีคำพิพากษาแสดงว่า คำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงความจริง
 - ข) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคล และได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลัง แสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง
 - ค) โดยมีพยานหลักฐานใหม่ อันชัดแจ้งและสำคัญ ซึ่งถ้าได้นำมาสืบจะแสดงว่าไม่ได้กระทำความผิด

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 5 (1) (2) และ (3) มุ่งในหลักของความยุติธรรมที่แท้จริง ซึ่งผู้ที่มิได้กระทำผิดนั้นไม่ควรต้องรับโทษ เพื่อเป็นการปกป้องชื่อเสียงเกียรติยศ ของคนที่ถูกปรักปรำกลั่นแกล้ง ไม่ว่าจะโดยอำนาจมืดหรือสว่างก็ตาม¹⁰⁵

¹⁰⁵ สุพร อิศรเสนา. (2540). การขอพิจารณาคดีใหม่ พรบ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การทำหนังสือ ทูลเกล้าถวายฎีกา. หน้า 111-115.

คดีที่ไม่อาจร้องขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 อาจพิจารณาได้คือ

ก) คดีอาญาที่ผู้ต้องรับโทษ ได้ให้การรับสารภาพมาโดยตลอดจนศาลพิพากษาลงโทษย่อมไม่มีข้อเท็จจริงใหม่อันใดจะขอให้รื้อฟื้น ย่อมไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ตามมาตรา 5 แต่น่าจะมีข้อยกเว้นในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง โดยในภายหลังจากการสืบสวนสอบสวนใหม่ เป็นการจับผิดตัวผู้กระทำความผิดเช่นนี้ พนักงานอัยการอาจร้องขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้

ข) คดีอาญาที่ผู้ต้องรับโทษมิได้ต่อสู้คดี แต่ได้รับสารภาพว่าได้กระทำความผิดตามฟ้อง แต่ร้องขอให้ศาลรื้อการลงโทษ หรือรื้อการกำหนดโทษ แต่ศาลไม่รื้อการลงโทษ หรือรื้อการกำหนดโทษ หรือในกรณีที่ขอให้ศาลลดโทษโดยลงโทษน้อยกว่าเดิม ย่อมไม่อาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีได้

ค) ผู้ต้องรับโทษคนใด มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยศาลสั่งลงโทษจำคุก 6 เดือนหรือน้อยกว่า ย่อมไม่มีข้อเท็จจริงใดเปลี่ยนแปลงที่จะมาร้องขอให้รื้อฟื้น การถูกลงโทษนั้นเป็นเพียงคำสั่งของศาลตามกฎหมาย

ง) คดีอาญาใดที่ผู้ต้องรับโทษถูกลงโทษถึงที่สุด ในปัญหาข้อกฎหมาย โดยยอมรับข้อเท็จจริงถูกต้อง ปัญหาข้อกฎหมายย่อมไม่อาจร้องขอให้รื้อฟื้นได้ เช่น ในคดีอาญาเรื่องหนึ่ง จำเลยถูกฟ้องในข้อหาความผิดฐานยักยอกทรัพย์หรือฐานถือโกง จำเลยยอมรับฟ้องของโจทก์เป็นความจริง แต่ต่อสู้ในเรื่อง ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ หรือโจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย

โจทก์ในคดีเดิมในกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง หรือผู้เสียหายในกรณีที่พนักงานอัยการฟ้องคดี จะร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้หรือไม่

โจทก์ในคดีเดิมหรือผู้เสียหายในคดีเดิม จะร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณานั้นย่อมไม่ได้ คือ

ก) พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ให้สิทธิแก่ผู้ต้องรับโทษในทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษเท่านั้น ที่จะร้องขอให้รื้อฟื้นได้

ข) คดีที่ศาลได้พิพากษายกฟ้องจำเลยหรือผู้ต้องรับโทษไปแล้วนั้น จนถึงที่สุด โจทก์ในคดีเดิมหรือผู้เสียหายจะร้องขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เพื่อให้ศาลลงโทษจำเลยนั้นย่อมไม่ได้ เป็นการฟ้องซ้ำต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4)¹⁰⁶

¹⁰⁶ สุพร อิศรเสนา. แหล่งเดิม. หน้า 117.

การรื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นคุณแก่จำเลย ตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มีความคล้ายคลึงกับในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของต่างประเทศ โดยในประเทศฝรั่งเศส คือ มาตรา 622 ส่วนที่แตกต่างกับของประเทศฝรั่งเศส คือประเทศฝรั่งเศสมีเหตุที่จะรื้อฟื้นคดีได้มากกว่า คือ

- 1) กรณีที่ผู้ที่ถูกอ้างว่าได้ถูกฆ่าตายไปแล้วยังมีชีวิตอยู่ และ
- 2) กรณีที่มีคำพิพากษาขัดแย้งกัน

ส่วนในประเทศญี่ปุ่นนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่นอนุญาตให้ยกเหตุที่จะรื้อฟื้นคดีได้มากกว่าในประเทศไทย คือ

- 1) กรณีผู้ซึ่งต้องคำพิพากษาว่ามีความผิด ได้ถูกฟ้องโดยเจตนาทุจริต
- 2) คำชี้ขาดในคำพิพากษาคดีก่อนได้ถูกเปลี่ยนแปลงโดยคำชี้ขาดถึงที่สุด
- 3) เมื่อสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือลิขสิทธิ์ มีคำพิพากษาในคดีก่อนว่าถูกละเมิด แต่ภายหลังสำนักงานสิทธิบัตรวินิจฉัยว่าสิทธิดังกล่าวนั้นเป็นโมฆะ
- 4) เมื่อผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ผู้ช่วยพนักงานอัยการ หรือตำรวจ ทุจริต

ต่อหน้าที่

และการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทยก็คล้ายกับในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 359 ของประเทศเยอรมัน และมาตรา 420 ของประเทศไต้หวัน โดยในส่วนที่อาจจะต่างกับประเทศเยอรมัน คือ ประเทศเยอรมันจะมีหลักเกณฑ์ที่มากกว่า ตามอนุมาตรา 3 4 และ 6 ของมาตรา 359 คือ

1) ผู้พิพากษา หรือผู้พิพากษาสมทบทุจริตต่อหน้าที่ และมีใช้ความผิดของผู้ที่ถูกตัดสินให้ลงโทษ

2) คำพิพากษาของศาลคดีแพ่ง ถูกกลับโดยคำพิพากษาใหม่ ซึ่งเป็นที่สุด และ

3) คำพิพากษามีการละเมิดต่อสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย ที่ต่างกับประเทศไต้หวันคือ ประเทศไต้หวันมีเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีมากกว่า 4 เหตุ คือ

- 1) จำเลยถูกฟ้องโดยเจตนาทุจริตตามมาตรา 420(3)
- 2) คำวินิจฉัยของศาลถูกกลับ โดยคำวินิจฉัยขั้นสุดท้ายตามมาตรา 420(4)
- 3) ผู้พิพากษา หรือพนักงานอัยการทุจริตต่อหน้าที่ตามมาตรา 420(5)

และ

4) กรณีที่ศาลอุทธรณ์ มิได้พิจารณาพยานหลักฐานสำคัญ อันเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงคำพิพากษานั้น ตามมาตรา 421

จะเห็นได้ว่า เหตุที่จะร้องขอให้รื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นคุณแก่จำเลย ในเหตุเรื่องการทุจริตนั้น ถือเป็นเหตุที่สำคัญมากเหตุหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่จำเลยถูกฟ้องโดยเจตนาทุจริต ตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นและประเทศไต้หวัน ต่างก็ถือเป็นเหตุให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ หรือ กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทุจริต ไม่ว่าจะเป็น ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ หรือตำรวจ เป็นผู้กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ ในประเทศญี่ปุ่นถือเป็นเหตุให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทั้งสิ้น และในประเทศไต้หวัน การทุจริตของผู้พิพากษา หรือพนักงานอัยการ ก็ถือเป็นเหตุให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้เช่นกัน อีกทั้งในประเทศเยอรมันก็ยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ อันเนื่องมาจากการทุจริตของผู้พิพากษา หรือผู้พิพากษาสมทบได้ ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าเหตุกระทำการทุจริตของผู้ฟ้องคดี หรือการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม เป็นเหตุสำคัญที่ต้องยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่เหตุรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย ไม่มีเหตุดังกล่าวนี้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง จะมีก็แต่เพียงเหตุรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ที่อาจเทียบเคียงได้ว่า การที่จำเลยถูกฟ้องคดีโดยทุจริต หรือการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงาน อาจถือเป็นพยานหลักฐานใหม่ ที่จะร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติก็อาจเกิดปัญหาในการตีความได้ ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า เหตุเรื่องการทุจริตนั้นมีความสำคัญมาก จึงควรที่จะมีการนำเหตุดังกล่าวนี้มาปรับใช้ในประเทศไทยด้วย โดยควรมีการบัญญัติ เหตุที่จำเลยถูกฟ้องโดยเจตนาทุจริต หรือการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ให้ถือเป็นเหตุให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้โดยชัดแจ้งในกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของการรื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นโทษแก่จำเลยนั้น ตามกฎหมายไทยไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน กระทำได้เฉพาะในทางที่เป็นคุณแก่จำเลยเท่านั้น¹⁰⁷ แต่ในประเทศเยอรมัน สามารถกระทำได้ ถ้ามีเหตุตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 362 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งด้วยบทในเรื่องพยานเอกสารและพยานบุคคล ก็จะคล้ายกับการรื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นคุณ โดยสื่อมาจากมาตรา 359 จะต่างกันก็เพียง กรณีนี้พยานเอกสารและพยานบุคคลเป็นคุณแก่จำเลย ทำให้เขาพ้นจากความผิดไป และคล้ายกันในเรื่อง ผู้พิพากษา หรือผู้พิพากษาสมทบ กระทำผิดต่อหน้าที่ โดยจะมีส่วนที่แตกต่างกันก็คือ ในเรื่องคำรับสารภาพของจำเลย ตามมาตรา 362 อนุมาตรา 4 และในประเทศ

¹⁰⁷ คณิต ฌ นกร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 485.

ได้วันก็สามารถที่จะรื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นโทษได้ ตามมาตรา 422 ซึ่งเหตุในการรื้อฟื้นคดีก่อนข้างจะคล้ายคลึงกับ มาตรา 362 ของประเทศเยอรมัน

การรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษกับจำเลย อาจเทียบได้กับเรื่องพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี ชั้นการมีคำสั่งคดีของพนักงานอัยการ ในกรณีผลของการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ตามมาตรา 147 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ “เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ห้ามมิให้มีการสอบสวนเกี่ยวกับบุคคลนั้นในเรื่องเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี ซึ่งน่าจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหาได้”

การห้ามสอบสวนในมาตรา 147 นี้ ห้ามสอบสวนการกระทำนั้นทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นฐานความผิดเดียวกันหรือไม่

เหตุที่จะสอบสวนใหม่ได้ จะต้องปรากฏพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี หมายความว่าพยานหลักฐานนั้นจะต้องปรากฏขึ้นมาใหม่ และต้องเป็นพยานหลักฐานที่ยังมิได้รวบรวมมาในชั้นสอบสวน หรือไม่มีใครทราบมาก่อน และปรากฏขึ้นมาหลังจากที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว นอกจากนี้พยานหลักฐานที่ได้มาใหม่นี้จะต้องมีความสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีได้¹⁰⁸

ตัวอย่าง คดีลักทรัพย์ ตำรวจจับตัวผู้ต้องหาที่ 1,2 ได้ แต่ผู้ต้องหาที่ 3 หลบหนีไป พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาทั้งสาม พนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ 1,2 ส่วนผู้ต้องหาที่ 3 สั่งไม่ฟ้องโดยเห็นว่า พยานมีเพียงคำขัดทอของผู้ต้องหาด้วยกัน อธิบดีกรมตำรวจเห็นชอบด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ 3 ต่อมาเจ้าพนักงานตำรวจจับผู้ต้องหาที่ 3 ได้ ผู้ต้องหาที่ 3 รับสารภาพต่อพนักงานสอบสวนในวันที่ถูกจับนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีคำรับของผู้ต้องหาที่ 3 ต่อพนักงานคุมประพฤติ และบันทึกนำชี้ที่เกิดเหตุของผู้ต้องหาที่ 3 อีกด้วย

เมื่อพนักงานสอบสวนส่งสำนวนเพิ่มเติมมาให้พนักงานอัยการพิจารณา พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง ผู้ต้องหาที่ 3 ทั้งนี้ นอกจากเหตุผลอื่นแล้ว ยังเห็นว่าการสอบสวนใหม่มีแต่คำรับสารภาพในชั้นสอบสวน ซึ่งหากปฏิเสธในชั้นศาลก็ไม่น่าจะทำให้ศาลลงโทษได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147

อธิบดีกรมตำรวจมีความเห็นแย้ง

อธิบดีกรมอัยการชี้ขาดให้ฟ้องโดยมีความเห็นประเด็นนี้ว่า เมื่อผู้ต้องหาให้การรับสารภาพและนำชี้ที่เกิดเหตุ เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นความจริงก็น่าจะเป็นหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดีที่ศาลลงโทษได้¹⁰⁹

¹⁰⁸ ณรงค์ ใจหาญ.(2543). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 259-260.

¹⁰⁹ อัยการนิเทศ, เล่มที่ 31, ฉบับที่ 1. (2512) , หน้า 16-17.

จะเห็นได้ว่า กรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีตามตัวอย่าง แต่เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี ก็สามารถทำการสอบสวนในเรื่องนั้นได้อีก และพนักงานอัยการก็สามารถมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาคนนั้นได้ ซึ่งถือได้ว่ากรณีเช่นนี้เป็นโทษกับผู้ต้องหาคนนั้น แต่หากเปรียบเทียบกับในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแล้ว ตามกฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ไม่สามารถรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหาได้

โดยที่พนักงานอัยการมีลักษณะการทำงานเป็นแบบกึ่งบริหารกึ่งยุติธรรม กล่าวคือ พนักงานอัยการมีฐานะในการดำเนินคดีเป็นพิเศษสองกรณี คือ

(1) ในฐานะเจ้าพนักงานฝ่ายปราบปราม คือ เมื่อพิจารณาสำนวนการสอบสวน ถ้าเห็นว่าพยานหลักฐานมั่นคงพอที่ศาลลงโทษได้ก็จะสั่งฟ้อง พนักงานอัยการจึงทำหน้าที่เสมือนเป็นพนักงานฝ่ายปราบปรามไปด้วย

(2) ในฐานะเจ้าพนักงานอำนวยความสะดวกยุติธรรม คือ เมื่อพิจารณาสำนวนการสอบสวน ถ้าเห็นว่าพยานหลักฐานไม่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำผิด หรือไม่เพียงพอที่ศาลจะลงโทษได้ก็จะสั่งไม่ฟ้อง การสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องจึงเป็นการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการโดยอิสระ ที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่คล้ายๆ ศาล พนักงานอัยการจึงอยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานอำนวยความสะดวกด้วย¹¹⁰

การใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีถึงแม้ว่าจะเป็นกึ่งบริหารกึ่งยุติธรรม แต่เห็นได้ชัดว่าผลเหมือนกับการทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาคัดสินคดีเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี และได้ส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไม่ฟ้อง ไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกรณีในกรุงเทพมหานคร หรือในจังหวัดอื่น ได้ส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไม่ฟ้องไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด และถ้าผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี เห็นชอบด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ก็จะถือว่าเป็นคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือในกรณีที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี แย้งคำสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ โดยส่งสำนวนพร้อมความเห็นแย้งไปยังอัยการสูงสุด หากอัยการสูงสุดชี้ขาดความเห็นแย้งว่าไม่ฟ้องคดี ก็จะเป็นคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี แต่ถึงแม้ว่าจะถือเป็นเด็ดขาดแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147 ก็ยังให้อำนาจหยิบยกคดีขึ้นมาใหม่ได้ เมื่อมีพยานหลักฐานอันสำคัญแก่คดีซึ่งน่าจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหานั้นได้ ทั้งที่คำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีนี้มี

¹¹⁰ พืฒน์ จักรางกูร.(2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 43.

ผลทำนองเดียวกับคำพิพากษาถึงที่สุด เพราะเท่ากับว่าการดำเนินคดีเสร็จไปโดยที่ไม่มาถึงชั้นศาล จึงอาจกล่าวได้ว่าพนักงานอัยการทำหน้าที่คล้ายกับเป็นผู้พิพากษาในเรื่องการสั่งคดี ดังนั้น ในชั้นศาลจึงน่าที่จะมีกฎหมายตามแนวของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147 นี้เช่นเดียวกัน โดยนำมาตราการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษมาบังคับใช้

ด้วยเหตุสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทำให้กระบวนการยุติธรรมมีความอ่อนแอกว่าในอดีต มีจุดอ่อนมากขึ้น การยึดถือหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาโดยเคร่งครัด จึงอาจทำให้เกิดช่องว่างในกฎหมายขึ้นได้ ดังนั้นจึงควรที่จะมีข้อยกเว้นบางประการเพื่อมาเติมเต็มในช่องว่างดังกล่าว ประเด็นเรื่องการทูลรื้อ โดยเฉพาะการทูลรื้อของเจ้าหน้าที่รัฐ ถือเป็นปัญหาสำคัญที่มีมานาน และมีการหามาตรการต่างๆ ที่จะช่วยลดและขจัดปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไป อีกทั้งปัญหาเรื่องความมีอิทธิพลของจำเลยในคดี หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจำเลยในคดี ย่อมส่งผลต่อการพิจารณาพิพากษาคดีได้ทั้งสิ้น

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า การนำกฎหมายการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษของประเทศเยอรมัน และได้หวั่น มาปรับใช้ในประเทศไทย อาจเป็นการอุดช่องว่างในกรณีที่เจ้าหน้าที่ทูลรื้อได้ โดยควรมีการบัญญัติเหตุให้รื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษกับจำเลยได้ โดยใช้บทบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ของประเทศเยอรมัน และประเทศไต้หวัน มาเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ซึ่งจะเป็นการป้องปรามผู้กระทำความผิด และอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในสังคมได้อย่างแท้จริง

4.1.2 ผู้มีอำนาจในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

บุคคลผู้มีสิทธิจะยื่นคำร้องขอรื้อฟื้น คดีนั้น ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดตัวบุคคลไว้ตามมาตรา 6 บัญญัติว่า บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิยื่นคำร้อง

- (1) บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
- (2) ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล ในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ
- (3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคล ในกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
- (4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง หรือ
- (5) พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม

นอกจากนี้ตามมาตรา 19 ยังบัญญัติว่า เมื่อบุคคลผู้ต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดได้ยื่นคำร้องแล้วถึงแก่ความตาย ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา ของผู้ยื่นคำร้องนั้นจะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปก็ได้

ในกรณีที่ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา โดยคำพิพากษาถึงที่สุด เป็นผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา 6 (4) เมื่อผู้ยื่นคำร้องนั้นถึงแก่ความตาย ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งยังมีชีวิตอยู่ จะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปก็ได้

บทมาตรานี้ทำให้มองเห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติในเรื่องการรับมรดกความ ซึ่งจำต้องนำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 42 , 43 , 44 มาใช้ภายในกำหนดเวลาหนึ่งปี ในการรับมรดกความ

(6) ทนายความซึ่งได้รับแต่งตั้ง จากผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอหรือฟ้องคดีอาญา ขอให้พิจารณาใหม่ตามมาตรา 6 (1) (2) (3) (4)¹¹¹

ในกรณีการยื่นคำร้องขอของพนักงานอัยการนั้น ในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร นายอัครวิทย์ สุมาวงศ์ หนึ่งในคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ได้กล่าวในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2525 ความว่า “พนักงานอัยการนั้นจะยื่นคำร้องได้เพียงครั้งเดียว โดยหลักการคือคดีที่ขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ถ้าคดีเดิมนั้นพนักงานอัยการเป็นโจทก์แล้ว พนักงานอัยการไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาเลย ผู้ที่ยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญานั้นคือตัวผู้ต้องโทษหรือญาติพี่น้องของเขาตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) ถึง (4) พนักงานอัยการจะมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นได้เฉพาะในกรณีที่ตัวเองไม่ได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม คือราษฎรเขาฟ้องกันเอง”¹¹²

โดยหลักการแล้ว การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ควรเป็นเรื่องของรัฐ เพราะรัฐมีหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม แต่ตามกฎหมายว่าด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในปัจจุบัน สิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นเรื่องของฝ่ายบุคคลผู้ต้องคำพิพากษานั้น พนักงานอัยการมีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เฉพาะกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิมนั้น แต่โดยที่ตามรัฐธรรมนูญรัฐมีหน้าที่ต้องรื้อฟื้นคดี

¹¹¹ สุพร อิศรเสนา. (2540). การขอพิจารณาคดีใหม่ พรบ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การทำหนังสือทูลเกล้าถวายฎีกา. หน้า 108-109.

¹¹² รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 17/2525 (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2525 ณ ตึกรัฐสภา หน้า 574.

ของตนด้วย แต่จนบัดนี้ก็ยังไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด แม้เวลาจะล่วงเลยมานานมากแล้วก็ตาม

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายปัจจุบัน พนักงานอัยการ มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ เฉพาะเมื่อพนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีอาญาเดิม เท่านั้น อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 247 บัญญัติว่า

“มาตรา 247 บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุด บุคคลนั้น ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการ อาจร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ และหากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ว่า บุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายตามสมควร ตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ดังนี้ โดยผลของรัฐธรรมนูญ สิทธิในการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมาย เป็นอำนาจของพนักงานอัยการด้วย โดยไม่ถูกจำกัดโดยเงื่อนไขใดๆ

โดยที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว ได้เปลี่ยนหลักการของ พระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ไปแล้ว กล่าวคือรัฐธรรมนูญเปิดโอกาส ให้พนักงานอัยการ ร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ ด้วย กรณีจึงเป็นภารกิจของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการออกกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญใน กรณีนี้ด้วย¹¹³

ตามบทบัญญัติมาตรา 7 ให้สิทธิพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดี ภายใต้งบกับมาตรา 6 (5) พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเมื่อเห็นสมควร หรือเมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) (2) (3) หรือ (4) ร้องขอก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน ให้พนักงานอัยการมีอำนาจ เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทบัญญัติตามมาตรานี้ เป็นอำนาจของพนักงานอัยการในการจะยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณี

ก) ในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม ซึ่งมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยเท่านั้น ถ้าพนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือโจทก์ร่วมในคดีเดิม ซึ่งมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้วจะร้องขอให้รื้อฟื้นคดีนั้นไม่ได้

¹¹³ คณิต ฌ นกร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 486.

ข) ในกรณีเมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) ผู้ต้องรับโทษ (2) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถ (3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคล ในกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด (4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง ร้องขอให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องขอหรือฟื้นฟู

บทบัญญัติในมาตรา 7 ที่ว่า เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานให้พนักงานอัยการมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ไม่ต้องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ แต่พนักงานอัยการทำการสอบสวนเสียเอง ซึ่งเมื่อพนักงานอัยการรวบรวมพยานหลักฐานแล้ว ก็เป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะสั่งดำเนินคดีหรือฟื้นฟูหรือไม่ อาจดำเนินเรื่องให้หรือไม่ดำเนินเรื่องให้เป็นดุลพินิจของอัยการ¹¹⁴

ในประเทศฝรั่งเศส ผู้มีอำนาจร้องขอให้ฟื้นฟูคดีขึ้นพิจารณาใหม่ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม, ผู้ต้องรับโทษ หรือผู้แทนตามกฎหมายของผู้นั้น และถ้าหากผู้ต้องรับโทษถึงแก่กรรมแล้ว ก็ได้แก่คู่สมรส, บุตร, บิดามารดา หรือผู้รับมอบอำนาจ

ในประเทศญี่ปุ่น บุคคลที่มีสิทธิร้องขอให้ฟื้นฟูคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ตามมาตรา 439 ได้แก่ พนักงานอัยการ ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด ผู้แทนตามกฎหมายและผู้ปกครองของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด คู่สมรส ญาติสืบสายโลหิต พี่น้องของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด ในกรณีที่ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดถึงแก่กรรมแล้ว หรืออยู่ในสภาพจิตที่ไม่ปกติ เว้นแต่ การขอฟื้นฟูคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณีการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงานพนักงานอัยการเท่านั้นที่มีสิทธิขอฟื้นฟูคดี ถ้าความผิดนั้นถูกยุบส่งเสริมโดยผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด¹¹⁵

ในประเทศเยอรมัน กรณีที่ผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดถึงแก่ความตาย คู่สมรส, ญาติ รวมถึงพี่น้องของผู้ตาย มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องตาม มาตรา 361(2) ได้ นอกจากนี้พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ฟื้นฟูคดีได้เสมอ

ส่วนบุคคลที่สามารถยื่นคำร้องขอฟื้นฟูคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษกับจำเลย คือ พนักงานอัยการ ในกรณีที่มิใช่ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะทำการฟื้นฟูคดี ก็ถือว่าเป็น

¹¹⁴ สุพร อิศรเสนา. (2540). การขอพิจารณาคดีใหม่ พรบ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การทำหนังสือทูลเกล้าถวายฎีกา. หน้า 109.

¹¹⁵ สันทัต สุจริต. (2528). การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่. หน้า 88-89.

หน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องทำการสืบสวนสอบสวน และยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี โจทก์ รวมสามารถยื่นคำร้องได้ เฉพาะกรณีที่ได้รับอนุญาตให้เข้าเป็นโจทก์ร่วมแล้ว

ในประเทศไต้หวัน ผู้มีอำนาจขอรื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นคุณกับจำเลย ได้แก่ พนักงานอัยการของศาลที่มีเขตอำนาจ บุคคลซึ่งถูกพิพากษาลงโทษ ผู้แทนโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือคู่สมรสของผู้ที่ถูกพิพากษาลงโทษ และในกรณีที่ผู้ที่ถูกพิพากษาลงโทษตาย คู่สมรส หรือญาติ ของผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องขอได้ ตามมาตรา 427

ส่วนผู้มีอำนาจขอรื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นโทษกับจำเลย ได้แก่ พนักงานอัยการ หรือผู้ร้องทุกข์ ตามมาตรา 428

ดังที่ได้ศึกษาถึง ผู้มีอำนาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมัน และไต้หวันแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ในทุกประเทศ ดังนั้น ในประเทศไทย พนักงานอัยการผู้ซึ่งเป็นโจทก์ในคดีเดิม น่าจะเป็น ผู้ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีนั้นเป็นอย่างดี สมควรที่จะมีอำนาจร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ จึงควรที่จะมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ให้ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 247 โดยให้พนักงานอัยการผู้ซึ่งเป็นโจทก์ในคดีเดิมมีอำนาจ ดังกล่าวนี้ด้วย

4.1.3 วิธีการและผลในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย กำหนดให้เริ่มคดีด้วยการ ยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ วิธีการและผลในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น พิจารณาใหม่ อาจพิจารณาได้ 3 ประการคือ

- 1) สาระสำคัญของคำร้อง
- 2) ศาลที่จะยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี
- 3) ผลของการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี

1) สาระสำคัญของคำร้อง

คำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จะต้องอ้างเหตุที่จะขอให้รื้อฟื้น คดีขึ้นพิจารณาใหม่ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 โดยละเอียดและชัดเจน (ตามมาตรา 8 วรรคสอง) กล่าวคือ จะต้องอ้างเหตุหนึ่งเหตุใดในสามเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดี และเหตุที่ยกขึ้นอ้างนั้นผู้ร้อง จะต้องกล่าวและบรรยายโดยละเอียดและชัดเจน พอที่ศาลจะรับคำร้องนั้นไว้ได้สวนต่อไป นอกจากจะต้องระบุเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีโดยละเอียดและชัดเจนแล้ว หากผู้ร้องประสงค์จะขอค่า

ทดแทนเพื่อการที่บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิม หรือขอรับสิทธิที่บุคคลนั้นเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษาในคดีเดิมนั้นคืน ก็จะต้องระบุงการขอค่าทดแทน หรือขอรับสิทธิคืนไว้ในคำร้องดังกล่าวด้วย มิฉะนั้นแล้วศาลจะไม่พิจารณาค่าทดแทนหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการขอรับสิทธิคืนให้

ในประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมัน และไต้หวัน สารสำคัญของคำร้องขอ รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับในประเทศไทย กล่าวคือ จะต้องมีการอ้าง เหตุที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่เช่นเดียวกัน

2) ศาลที่ยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี

1. ให้ยื่นยังศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาคดีนั้น หรือ
2. ศาลอื่นที่มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น

ผู้ต้องรับโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดยังศาลเคลื่อนที่ศาลใดศาลหนึ่ง และต่อมา ศาลเคลื่อนที่นั้น ไม่มีต่อไปแล้ว ก็ย่อมมาขึ้นคำร้องในเขตของศาลที่มีอำนาจได้ เช่น นาย ก. ผู้ต้องรับโทษโดยศาลเคลื่อนที่ศาลจังหวัดปากช่อง จะมาขึ้นคำร้องรื้อฟื้นที่ศาลจังหวัด นครราชสีมาก็ได้

3. คดีของศาลอาญาศึก หรือศาลประจำหน่วยทหาร ให้ยื่นต่อศาลทหาร กรุงเทพมหานคร คือคดีอาญา ส่วนศาลอาญารธนบุรี ไม่ถือเป็นศาลทหารกรุงเทพ

4. คดีของศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่กฎหมาย กำหนดให้เป็นศาลทหาร และศาลนั้นไม่เป็นศาลทหารสำหรับคดีนั้นแล้ว ให้ยื่นต่อศาลตาม กฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่เคยเป็นศาลทหารนั้น หรือศาลอื่นที่มีเขตอำนาจแทน ศาลนั้น ศาลตามมาตรา 8 (2) ให้ถือเป็นศาลทหาร¹¹⁶ ดังนั้น ในกรณีที่คดีเดิมตัดสินโดยศาลยุติธรรม ที่มีฐานะเป็นศาลทหาร แล้วต่อมาได้สิ้นสภาพการเป็นศาลทหารสำหรับคดีประเภทนั้นไปแล้ว การ ร้องขอให้รื้อฟื้นคดีดังกล่าวก็ต้องร้องต่อศาลยุติธรรมที่เคยเป็นศาลทหารนั้น และให้ถือว่ายังเป็น ศาลทหารอยู่สำหรับคดีรื้อฟื้นนี้ ผลที่ตามมาคือในคำร้องขอรื้อฟื้นกรณีนั้นจะต้องระบุชื่อศาลให้ ถูกว่าร้องต่อศาลทหาร และในการพิพากษาคดีรื้อฟื้นนี้ จะต้องกระทำโดยองค์คณะตุลาการศาล ทหารสามนายด้วย แต่ส่วนการได้สวนมูลคำร้องนั้น มาตรา 9 วรรคท้ายระบุให้ทำโดยตุลาการศาล

¹¹⁶ สุพร อิศรเสนา.(2540). การขอพิจารณาคดีใหม่ พรบ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การทำหนังสือทูลเกล้า ถวายฎีกา. หน้า 105.

ทหารนายเดียวได้ และเมื่อมีคำพิพากษาแล้วก็อาจมีการอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้ ตามที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัตินี้¹¹⁷

ในประเทศฝรั่งเศส ศาลที่จะยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี ให้ยื่นยังศาลฎีกา โดยอธิบดีอัยการประจำศาลฎีกาจะเป็นผู้เสนอเรื่อง ซึ่งแตกต่างกับในประเทศไทย ส่วนในประเทศญี่ปุ่น เยอรมัน และไต้หวัน ต่างก็ให้ยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ยังศาลเดิมซึ่งมีคำพิพากษานั้นเช่นเดียวกับในประเทศไทย

3) ผลของการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี

โดยทั่วไปแล้ว การยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จะไม่มีผลเป็นการหยุดการบังคับคดีตามคำพิพากษา เพราะจำเลยยังต้องคำพิพากษาให้ลงโทษอยู่ แต่ก็กำหนดให้เป็นดุลพินิจของผู้มีอำนาจที่จะพิจารณาระงับการบังคับคดี หรือการบังคับโทษไว้เป็นการชั่วคราวก็ได้เมื่อเห็นเป็นการสมควร

ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 กำหนดให้หยุดการบังคับคดีไว้ชั่วคราว โดยกำหนดให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องขอรื้อฟื้นคดี จะส่งปล่อยผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นชั่วคราว โดยมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ (ตามมาตรา 12) แต่จะต้องเป็นกรณีที่อยู่ระหว่างดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่

ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อมีการขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว ถ้าหากยังมิได้มีการบังคับตามคำพิพากษา ก็ให้รอการบังคับตามคำพิพากษานั้นไว้ก่อน แต่ถ้าได้มีการเริ่มบังคับตามคำพิพากษาไปแล้ว จะหยุดการบังคับตามคำพิพากษานั้นไว้หรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี¹¹⁸ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 624)

ในประเทศญี่ปุ่น การบังคับคดียังคงดำเนินต่อไป แต่ศาลอาจสั่งระงับการบังคับคดีไว้ก่อนก็ได้

ในประเทศเยอรมัน การร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ไม่มีผลให้การบังคับคดีระงับลง แต่ก็ยังให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะสั่งเลื่อน หรือสั่งให้ระงับการบังคับคดีไว้ชั่วคราวก็ได้

¹¹⁷ จรัญ ภักดีธนากุล. (2526, มีนาคม-เมษายน). “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.” *จุลพาฬ*, เล่มที่ 2, ฉบับที่ 30, หน้า 49-50.

¹¹⁸ โกเมน ภทธริมย์. (2519, กันยายน). “การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่.” *วารสารกฎหมาย*, ปีที่ 2, หน้า 54.

ในประเทศไทยได้หวั่น เมื่อมีการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ การบังคับคดียังคงดำเนินต่อไป แต่พนักงานอัยการของศาลที่มีเขตอำนาจอาจสั่งให้พักการลงโทษได้ ก่อนที่จะมีการสั่งคำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ แต่หากศาลมีคำสั่งให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว ศาลอาจสั่งพักการลงโทษในระหว่างพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ก็ได้

จะเห็นได้ว่า ผลของการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย ต่างกับในประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมัน และไต้หวัน โดยในประเทศไทยกฎหมายกำหนดให้หยุดการบังคับคดีไว้ชั่วคราว ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นหลักการที่เหมาะสมแล้ว

ผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย คือ คำร้องขอรื้อฟื้นคดีซึ่งเกี่ยวกับผู้ต้องรับโทษอาญาคนหนึ่งให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น (ตามมาตรา 18) เพราะฉะนั้นถ้าผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ถอนคำร้องดังกล่าวไป ก็จะมายื่นคำร้องขออีกไม่ได้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการยื่นคำร้องของผู้มีสิทธิเดิม หรือผู้อื่นที่มีสิทธิยื่นคำร้องด้วยก็ตาม และคำร้องดังกล่าวข้างต้นจะต้องยื่นภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามมาตรา 5 หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด เว้นแต่จะมีพฤติการณ์พิเศษ ศาลจะรับคำร้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ (ตามมาตรา 20)

การยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งตามกฎหมายไทยให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ในบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศหาได้กำหนดเช่นนี้ไม่ ในประเทศฝรั่งเศส การยื่นคำขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ อาจยื่นคำขอใหม่ได้เสมอถ้ามีเหตุที่จะขอใหม่ขึ้นอีก และไม่ได้จำกัดระยะเวลาในการยื่นคำขอไว้แต่อย่างใด จะเห็นได้ว่ากฎหมายรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของไทยแตกต่างไปจากประเทศฝรั่งเศส ที่กำหนดให้ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีได้เพียงครั้งเดียว ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม การที่กฎหมายรื้อฟื้นคดีของไทยกำหนดไว้เช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า อาจจะเป็นเพราะผู้ร่างมีเจตนารมณ์ไม่ต้องการให้มีการยื่นคำขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยไม่รู้จักจบสิ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษามากยิ่งขึ้น จึงกำหนดให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม¹¹⁹

¹¹⁹ สันตัก สุจริต.(2528). การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่. หน้า 129-131.

4.1.4 วิธีพิจารณาพิพากษาและผลของคำพิพากษา

วิธีพิจารณา

การพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ มีลักษณะคล้ายกับการพิจารณาคดีอาญาทั่วๆ ไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยแยกการพิจารณาออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

- ก) ขั้นตอนการไต่สวนคำร้อง
- ข) ขั้นตอนการพิจารณาเนื้อหาของคำร้อง

ก) ขั้นตอนการไต่สวนคำร้อง

ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ร้อง ศาลจะไต่สวนคำร้องหรือไม่ก็ได้ ถ้าศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องไต่สวนคำร้อง ศาลจะสั่งรับคำร้อง และดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป ในกรณีอื่น ศาลที่รับคำร้องต้องทำการไต่สวนคำร้องนั้นก่อนว่ามีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ (มาตรา 9 วรรคหนึ่ง)

ในการไต่สวนคำร้องศาลต้องส่งสำเนาคำร้อง และแจ้งวันนัดไต่สวนไปให้โจทก์ในคดีเดิมทราบ ในกรณีที่โจทก์ในคดีเดิมมิใช่พนักงานอัยการ ศาลต้องส่งสำเนาคำร้องและแจ้งวันนัดไต่สวนให้พนักงานอัยการทราบด้วย พนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเดิมจะมาฟังการไต่สวนและซักค้านพยานของผู้ร้องด้วยหรือไม่ก็ได้ และผู้ร้องหรือโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธิแต่งตั้งทนายแทนตนได้ (มาตรา 9 วรรค 2)

ศาลชั้นต้นมีหน้าที่เพียงทำการไต่สวนและทำความเข้าใจเท่านั้น ส่วนการที่จะสั่งว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ กล่าวคือ เมื่อได้ทำการไต่สวนคำร้องแล้ว ศาลที่ไต่สวนคำร้องต้องส่งสำนวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์จะพิจารณาต่อไป ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ ศาลอุทธรณ์จะสั่งรับคำร้อง และสั่งให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่นั้นต่อไป แต่ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นไม่มีมูล ศาลอุทธรณ์จะสั่งยกคำร้อง และคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้รับหรือยกคำร้องนี้จะถึงที่สุดด้วย (มาตรา 9 วรรคสาม และ มาตรา 10)¹²⁰

ในประเทศฝรั่งเศส เป็นอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ที่จะพิจารณาคำขอรื้อฟื้นคดีก่อนที่จะสั่งรับหรือไม่รับคำขอนั้นๆ ซึ่งแตกต่างกับในประเทศไทย

¹²⁰ คณิต ฌ นคร.(2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 488-489.

ส่วนในประเทศญี่ปุ่น เยอรมัน และไต้หวัน ต่างก็กำหนดให้ศาลเดิมซึ่งมีคำพิพากษาและได้รับคำร้องนั้น เป็นศาลที่มีอำนาจไต่สวนคำร้องขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เช่นเดียวกับในประเทศไทย แต่คำร้องนั้นมีมูลพอที่จะหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ เป็นอำนาจของศาลซึ่งมีคำพิพากษาเดิมจะวินิจฉัย ในส่วนนี้จึงแตกต่างกับในประเทศไทยซึ่งเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ และเฉพาะในประเทศเยอรมัน หากเหตุที่ขอหรือฟื้นคดีเป็นกรณีผู้พิพากษา ลูกขุน หรือผู้พิพากษาสมทบ ทุจริตต่อหน้าที่ ต้องให้ศาลอื่นทำการไต่สวนและพิจารณาคำร้อง

การที่กฎหมายกำหนดให้มีการไต่สวน คำร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ก่อนที่จะมีคำสั่งรับคำขอดังกล่าว ก็เพื่อเป็นการถ่วงถ่วงและตรวจสอบว่าคำร้องขอที่อ้าง เข้าเงื่อนไขตามกฎหมาย และมีมูลพอที่จะสั่งให้หรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่หรือไม่ หากไม่กำหนดมาตรการไต่สวนคำร้องขอหรือฟื้นคดีแล้ว จะทำให้มีการขอหรือฟื้นคดีได้โดยง่าย และเป็นภาระแก่ศาลด้วย

ข) ขั้นตอนการพิจารณาเนื้อหาของคำร้อง

การพิจารณาเนื้อหาของคำร้อง คือ การพิจารณาว่ามีความผิดพลาดในทางข้อเท็จจริงเกิดขึ้นตามคำร้องหรือไม่ ซึ่งการพิจารณาดังกล่าวนี้อาจกระทำในศาลชั้นต้นที่รับคำร้อง และพนักงานอัยการรวมทั้งโจทก์ในคดีเดิม มีสิทธินำพยานเข้านำเสนอได้ ทั้งศาลเองก็มีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม การพิจารณาเนื้อหาของคำร้องจึงเป็นการร่วมกันค้นหาความจริงโดยทุกฝ่าย (มาตรา 11)

ในระหว่างดำเนินการพิจารณาเนื้อหาของคำร้อง ศาลอาจสั่งปล่อยชั่วคราวผู้ต้องรับโทษได้ (มาตรา 12)

ในประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมัน และไต้หวัน การพิจารณาเนื้อหาของคำร้องว่ามีความผิดพลาดในข้อเท็จจริงเกิดขึ้นตามคำร้องหรือไม่ ก็เป็นการร่วมกันค้นหาความจริงโดยทุกฝ่าย เช่นเดียวกันกับในประเทศไทย

การพิพากษาคดี

การพิพากษาคดีที่หรือฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นอำนาจของศาลที่เป็นเจ้าของคำพิพากษาถึงที่สุด กล่าวคือในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิม เป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นจะเป็นผู้พิพากษาเอง แต่ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิม เป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ศาลชั้นต้นต้องทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เป็นผู้พิพากษาคดีที่หรือฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่นั้น โดยถ้าเห็นว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดย

คำพิพากษาในคดีเดิมได้กระทำความผิดก็จะพิพากษายกคำร้อง แต่ถ้าเห็นว่ามิได้กระทำความผิด ก็จะพิพากษายกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด¹²¹

คำพิพากษาในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ พนักงานอัยการ ผู้ร้องหรือโจทก์ ในคดีเดิมซึ่งเป็นคู่ความมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาได้ แต่กำหนดให้อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาได้เพียงชั้นเดียวเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้น มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษานั้นต่อศาลอุทธรณ์ คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด ถ้าคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ฎีกาคำพิพากษานั้นต่อศาลฎีกา

จะเห็นได้ว่า การทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย จะทำได้เพียงสองประการเท่านั้น คือ ถ้าปรากฏว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ศาลก็ต้องยกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดและกำหนดค่าทดแทน หรือมีคำสั่งการขอรับสิทธิคืน แต่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริงศาลก็จะสั่งยกคำร้องขอรื้อฟื้นคดีของจำเลยหรือผู้ร้องนั้นเสีย และในกรณีที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยกระทำความผิดในอัตราโทษที่สูงกว่าในคดีเดิม ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยไม่ได้ ต้องสั่งยกคำร้องขอของจำเลยเท่านั้น

ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อศาลฎีกาสั่งลบล้างคำพิพากษาเดิมแล้ว จะส่งย้อนส่งคดีนั้นไปพิจารณาพิพากษาใหม่ ในศาลในสายเดียวและลำดับชั้นเดียวกับศาลซึ่งเป็นผู้ทำคำพิพากษาที่ถูกสั่งลบล้าง แต่ต้องไม่ใช่ศาลเดิมที่คำพิพากษาได้ถูกลบไปแล้ว ซึ่งแตกต่างกับในประเทศไทย แต่ในประเทศไทย ญี่ปุ่น เยอรมัน และได้หวัน ต่างก็ให้เป็นอำนาจของศาลเดิมซึ่งมีคำพิพากษานั้นเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี เช่นเดียวกับในประเทศไทย

ผลของคำพิพากษา

เมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ย่อมแสดงให้เห็นถึงความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ ซึ่งรัฐยอมรับถึงความผิดพลาดดังกล่าว โดยการแก้ไขเยียวยาให้แก่จำเลยผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับผลร้ายเนื่องจากคำพิพากษา ให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่าที่จะกระทำได้

โดยทั่วไปผลของคำพิพากษาที่แสดงว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ในประการแรกคือ การคืนสถานภาพทางกฎหมายให้แก่จำเลย ทำให้จำเลยไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดหรือถูกลงโทษมาก่อน จำเลยจึงอาจได้รับการรอลงอาญาและไม่เป็นเหตุเพิ่มโทษในกรณีที่จำเลยไปกระทำความผิดอีก

¹²¹ คณิต ณ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 489.

นอกจากจะคืนสถานภาพทางกฎหมายให้แก่จำเลยแล้ว ผลประการต่อมา ก็คือ ถ้ามีการบังคับโทษตามคำพิพากษาอยู่ที่ไม่อาจบังคับโทษนั้นได้ต่อไป เช่น จำเลยต้องรับโทษกักขังหรือจำคุกอยู่ก็ต้องปล่อยตัวจำเลยไป ส่วนโทษที่บังคับไปแล้ว เช่น โทษปรับก็ต้องคืนค่าปรับให้ ผลประการสุดท้ายคือ ผู้ได้รับโทษตามคำพิพากษาที่ผิดพลาดจะได้รับค่าทดแทนในกรณีจำเลยถูกประหารชีวิตหรือถูกจำคุกหรือกักขังไปแล้ว

ผลของคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ตามกฎหมายไทยมีผลต่อจำเลยในคดีเดิม ดังนี้

1. จำเลยไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดอีกต่อไป ดังนั้น ถ้าจำเลยรับโทษจำคุกหรือกักขังอยู่ก็ต้องปล่อยตัวจำเลยไป ส่วนในกรณีที่จำเลยต้องโทษริบทรัพย์สินในคดีเดิมก็ต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวให้จำเลย เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติให้ริบ ในกรณีที่ไม่สามารถคืนทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นได้ จะได้รับชดเชยราคาแทน (ตามมาตรา 14 (1)) ส่วนในกรณีที่จำเลยต้องโทษปรับและได้ชำระค่าปรับต่อศาลแล้ว ก็จะได้รับค่าปรับพร้อมดอกเบี้ยคืน (ตามมาตรา 14 (2))

2. ได้รับค่าทดแทนจากรัฐเนื่องจากการที่ต้องรับโทษอาญาตามคำพิพากษาในคดีเดิม

3. ได้รับสิทธิที่จำเลยต้องเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษาในคดีเดิม และถ้าไม่สามารถคืนสิทธิเช่นนั้นได้ ศาลต้องกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้แก่จำเลยตามสมควร (ตามมาตรา 14 วรรคท้าย)

สิทธิที่จำเลยได้รับคืนเป็นสิทธิที่ไม่อาจคำนวณเป็นราคาส่งได้ เช่น สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการรับราชการ หรือสิทธิที่จะดำรงตำแหน่งอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น มิใช่จะคืนสิทธิทุกอย่างให้แก่จำเลย เพราะตามมาตรา 8 วรรคสาม จำกัดสิทธิที่จะคืนให้แก่จำเลยไว้ว่า มิให้รวมสิทธิในทางทรัพย์สิน¹²²

ในประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมัน และไต้หวัน ในด้านการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นคุณกับจำเลย ก็จะมีผลที่คล้ายกัน กล่าวคือ จำเลยจะไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดอีกต่อไป และได้รับค่าทดแทนจากรัฐ ทั้งจะต้องมีการโฆษณาคำพิพากษาว่าไม่มีความผิดนั้นในราชกิจจานุเบกษา หรือในหนังสือพิมพ์ด้วย

¹²² สันตัก สุจริต.(2528). การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่. หน้า 145.

ส่วนในด้านของ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษแก่จำเลย คือในประเทศเยอรมัน และได้หวั่น จำเลยก็จะต้องได้รับการปล่อยตัวหากไม่มีความผิด หรือได้รับโทษตามคำพิพากษาในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่นั้น

จากการศึกษาข้างต้น พอสรุปหลักเกณฑ์วิธีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทยได้ว่า การขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาคดีนั้น คดีที่จะขอรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องเป็นคดีที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำเลยต้องรับโทษ โดยกำหนดเหตุที่จะขอรื้อฟื้นไว้เพียงสามกรณี ซึ่งเป็นเรื่องของความบกพร่องของพยานหลักฐานเท่านั้น เมื่อศาลชั้นต้นได้รับคำร้องแล้วจะต้องทำการไต่สวนก่อนที่จะเสนอความเห็น ให้ศาลอุทธรณ์ตั้งรับหรือไม่รับคำร้อง เมื่อศาลอุทธรณ์ตั้งรับคำร้องแล้ว ศาลชั้นต้นจะต้องดำเนินการพิจารณาคดีรื้อฟื้นต่อไป โดยให้พนักงานอัยการหรือโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธินำพยานเข้าสืบ หลังจากที่ได้สืบพยานผู้ร้องเสร็จแล้ว ในการพิพากษาคดี ศาลชั้นต้นมีอำนาจทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นได้ เฉพาะกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดในการคดีเดิม เป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้น แต่ถ้าคำพิพากษาถึงที่สุดในการคดีเดิม เป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่จะพิพากษา การทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นให้กระทำได้เพียงสองประการเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าปรากฏว่าจำเลยกระทำความผิดศาลต้องพิพากษายกคำร้อง แต่ถ้าเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ให้ยกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด จึงไม่รวมถึงกรณีที่ปรากฏว่าจำเลยมีเหตุอันควรได้รับยกเว้นโทษหรือได้รับโทษน้อยลง ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ศาลต้องกำหนดค่าทดแทนและการขอรับสิทธิคืนให้แก่จำเลยหรือผู้ร้องตามที่ขอมาด้วย ส่วนการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ กำหนดให้อุทธรณ์หรือฎีกาได้เพียงชั้นเดียว กล่าวคือ ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นกำหนดให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แล้วเป็นที่สุด ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ให้ฎีกาต่อศาลฎีกา ในประการสุดท้าย คำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียว และต้องยื่นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ปรากฏเหตุที่จะยื่นคำร้องได้ หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด เว้นแต่มีพฤติการณ์พิเศษ ศาลจะรับคำร้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวก็ได้

จะขอยกตัวอย่างคดีที่มีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ที่ศาลอาญา ซึ่งศาลได้ยกคำร้องขอทั้งหมด ดังนี้

1) คดีหมายเลขดำที่ ร.1/2545 คดีหมายเลขแดงที่ ร.1/2545

เป็นคดีความผิดต่อชีวิต โดยผู้ร้องเป็นสามีที่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลย

ศาลอาญามีคำสั่งว่า จำเลยที่ 1 ยังไม่ถึงแก่ความตาย ผู้ร้อง (สามีชอบด้วยกฎหมาย) จึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องตาม พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 6 ยกคำร้อง จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

2) คดีหมายเลขดำที่ ร.3/2545 คดีหมายเลขแดงที่ ร.2/2545

เป็นคดีอาชญากรรม โดยผู้ร้องเป็นนายจ้างของจำเลยได้ร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อขอรอชนดที่ใช้ในการกระทำความผิดกัน โดยอ้างว่ามีได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด

ศาลอาญามีคำสั่งว่า เหตุที่ผู้ร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ มิใช่เป็นกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายหลังว่า คำเบิกความ หรือพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังแล้วนั้น เป็นเท็จ หรือปลอม อีกทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร ที่ผู้ร้องอ้างมานั้น เป็นพยานหลักฐานที่มีอยู่ก่อนแล้ว มิใช่พยานหลักฐานใหม่ กรณีไม่ใช่เหตุที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีตาม พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 (1) (2) (3) จึงไม่รับคำร้อง

ผู้ร้องขออุทธรณ์คำสั่งศาลอาญา

ศาลอุทธรณ์ตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว เห็นว่า ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ มาตรา 5 บัญญัติว่า “คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้เมื่อปรากฏว่า

1. พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายหลัง แสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง

2. พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

3. มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด”

เมื่อพิจารณาข้ออ้างของผู้ร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว พยานบุคคลที่ศาลชั้นต้นอาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุด ไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่า คำเบิกความของพยานบุคคลดังกล่าวเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง

จริง และพยานเอกสารก็ไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอม หรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงเช่นเดียวกัน อีกทั้งพยานบุคคล และพยานเอกสาร ที่ผู้ร้องขออ้างมาในคำร้องขอก็เป็นพยานหลักฐานเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว มิใช่พยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้ง และสำคัญแก่คดี ทั้งผู้ร้องขอเคยยื่นคำร้องในคดีเดิม แต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับรถยนต์คันดังกล่าวไปแล้วจึงมีคำสั่งให้ยกคำร้อง ประกอบกับผู้ยื่นคำร้องขอต้องเป็นจำเลยในคดีที่ถูกพิพากษาลงโทษด้วย เหตุตามคำร้องขอจึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ตาม พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 (1) (2) (3) ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้องนั้น ชอบแล้ว ศาลอุทธรณ์เห็นพ้องด้วยอุทธรณ์ของผู้ร้องฟังไม่ขึ้น พิพากษายืน

3) คดีหมายเลขดำที่ ร.1/2546 คดีหมายเลขแดงที่ ร.1/2546

ศาลอาญามีคำสั่งว่า คดีไม่ต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา 5(3) แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ตามนัยคำพิพากษากฎีกาที่ 5038/2533 จึงไม่รับคำร้อง ให้ส่งคำร้องพร้อมถ้อยคำสำนวนคดีหมายเลขดำที่ 1732/2545 หมายเลขแดงที่ 1831/2545 ของศาลชั้นต้น ไปยังศาลอุทธรณ์โดยเร็ว

ศาลอุทธรณ์ได้ตรวจสอบสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว เห็นว่า มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 บัญญัติหลักเกณฑ์การร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่าพยานบุคคล หรือพยานหลักฐานอื่นซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังว่า คำเบิกความของพยานบุคคลนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือพยานหลักฐานอื่นเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง รวมทั้งกรณีมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้นจะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด แต่ข้อเท็จจริงตามคำร้องของจำเลยที่ยกขึ้นกล่าวอ้าง ไม่ปรากฏว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีตามบทบัญญัติดังกล่าว เป็นแต่เพียงพยานหลักฐานที่มีอยู่แล้ว ในขณะที่ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว และเป็นพยานหลักฐานที่จำเลยทราบว่ามีอยู่ในขณะนั้น กรณีจึงไม่ต้องด้วย พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 คำร้องของจำเลยไม่มีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้ยกคำร้อง¹²³

¹²³ งานเก็บสำนวนคดีแดง สำนักอำนวยการประจำศาลอาญา

กล่าวโดยสรุปคือ จากตัวอย่างคดีที่กล่าวมาแล้วนั้นทั้งสามคดีศาลอาญา ได้มีคำสั่งยกคำร้องขอทั้งหมด โดยในคดีแรกศาลอาญายกคำร้องขอเนื่องจากจำเลยในคดียังมีชีวิตอยู่จึงต้องเป็นผู้ยื่นคำร้องขอเอง แต่สามีของจำเลยกลับเป็นผู้ยื่นคำร้องขอแทน ส่วนในคดีที่สองเหตุที่ผู้ร้องขอยกขึ้นอ้างมิใช่เหตุที่จะร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีได้ ประกอบกับผู้ร้องขอเป็นนายจ้างของจำเลยมิใช่จำเลยในคดีที่จะสามารถยื่นคำร้องขอได้ และในคดีที่สามข้อเท็จจริงตามคำร้องที่จำเลยยกขึ้นกล่าวอ้างมิใช่พยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี แต่เป็นพยานหลักฐานที่มีอยู่แล้วในขณะที่ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาคดี และจำเลยทราบว่ามีอยู่ในขณะนั้นจึงไม่มีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดี ให้ยกคำร้อง

4.2 ความเหมาะสมในการนำการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษมาใช้ในประเทศไทย

ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ได้เฉพาะในทางที่เป็นคุณกับจำเลยเท่านั้นตามที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 3 ถึงการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษของประเทศเยอรมัน และประเทศได้เห็นว่ามิเจตนาที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษให้ได้ ในหัวข้อนี้จึงจะได้กล่าวถึงความเหมาะสมในการนำมาตราดังกล่าวมาปรับใช้ในประเทศไทยว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

เป็นที่ทราบกันดีว่า กระบวนการพิสูจน์ความผิด หรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ความผิดพลาด หรือความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมย่อมอาจเกิดขึ้นได้เสมอ และยิ่งเมื่อเป็นความผิดพลาดในทางที่เป็นคุณกับจำเลย ทำให้เขาพ้นข้อกล่าวหาไปแล้ว ต่อมาเมื่อเหตุตามกฎหมายซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง แต่ไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ เพราะว่าจะขัดกับหลักการฟ้องซ้ำ จึงเป็นข้อน่ากังขาว่าเมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้เสียความยุติธรรมหรือไม่ และประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยมีมากน้อยเพียงไร ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษของประเทศเยอรมันที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 น่าจะเป็นหนทางในการแก้ไขข้อผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น โดยเป็นไปตามหลักการลงโทษให้สาสมกับความผิด กล่าวคือความประสงค์ของการลงโทษควรมีเพื่อที่จะลงโทษเพื่อให้สาสมหรือลบล้างความชั่วของผู้กระทำผิด และมีมาตรการป้องกันทั่วไปและมาตรการป้องกันเฉพาะ หรือมาตรการดัดแปลงตามมาทีหลัง¹²⁴

¹²⁴ Georg Dahm, supra note 14, p. 508.

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความประสงค์ของการลงโทษมีเพื่อให้สาสมกับความผิด (ลบล้างความชั่ว) และใช้ป้องกันสังคมและดัดแปลงผู้กระทำความผิด แต่ในการป้องกันหรือดัดแปลงนั้นจะต้องอยู่ในขอบเขตของการทดแทนความผิด จากความประสงค์ของการลงโทษที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปหลักเกณฑ์ในเรื่องความประสงค์ในการลงโทษได้ คือ

1. บุคคลซึ่งได้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษเพื่อให้สาสมกับความผิด หรือลบล้างความชั่วที่เขาได้กระทำนั้น หมายความว่า เมื่อมีการกระทำความผิดขึ้นก็มีความจำเป็นที่จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิด การลงโทษนี้ก็เพื่อให้สาสมกับความผิดหรือลบล้างความชั่วที่เขากระทำขึ้นนั้น หลักเกณฑ์ข้อนี้มีสาระสำคัญที่จะต้องพิจารณา 3 ประการ คือ

1.1 เฉพาะผู้กระทำความผิดเท่านั้นที่จะต้องถูกลงโทษ ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้กระทำความชั่วซึ่งจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน

1.2 สิ่งที่จะถูกลงโทษให้สาสมหรือลบล้างนั้นคือความชั่ว (Schuld) เมื่อความชั่วเป็นสิ่งที่จะต้องถูกลงโทษให้สาสม ดังนั้นหากว่าระดับของความชั่วมีมากก็ต้องถูกลงโทษมาก ถ้าระดับของความชั่วใดมีน้อยก็จะถูกลงโทษน้อย ดังนั้นบุคคลซึ่งมีระดับความชำน้อย เช่นเป็นผู้เยาว์ หรือคนวิกลจริตก็ย่อมถูกลงโทษน้อยกว่าบุคคลที่การกระทำมีความชั่วตามปกติ

1.3 จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่มีข้อยกเว้น เมื่อมีการกระทำความผิดขึ้นมาแสดงว่ามีการละเมิดความยุติธรรมซึ่งจำเป็นที่จะต้องลงโทษให้สาสม หรือลบล้างความชำนั้นให้หมดไป

2. ใช้ในการป้องกันสังคมและดัดแปลงผู้กระทำความผิด แต่ในการป้องกันหรือการดัดแปลงนั้นจะต้องอยู่ในขอบเขตของการทดแทนความผิดซึ่งมีประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ

2.1 โทษนั้นต้องอยู่ในขอบเขตของการลงโทษให้สาสม

2.2 โทษนั้นจะต้องเพียงพอในการป้องกันสังคม

2.3 ใช้โทษในการดัดแปลงผู้กระทำความผิด เช่น การให้การฝึกอบรมอาชีพระหว่างคุมขัง¹²⁵

ในคดีที่จำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล ย่อมทำให้พยาน และผู้เกี่ยวข้องในคดีเกิดความเกรงกลัว และอาจมีการบิดเบือนรูปคดีได้ โดยในการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 ได้ให้ความหมายของผู้มีอิทธิพลไว้ ดังนี้

“ผู้มีอิทธิพล” หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำรงตนด้วยการกระทำการด้วยตนเอง หรือใช้จ้างวานสนับสนุนการกระทำการใดๆ ที่ผิดกฎหมาย หรืออยู่เหนือกฎหมาย ซึ่ง

¹²⁵ สหชน รัตนไพจิตร. (2527). ความประสงค์ของการลงโทษอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา. หน้า 88-91.

โดยปกติ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นความผิดอาญาอยู่แล้ว แต่ผลของการกระทำนั้นเป็นการก่อกวน ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อสังคม ก่อให้เกิดความรำคาญ ความเสียหาย ความหวาดกลัว หรือการ สร้างเครือข่าย ขยายผล ซึ่งบ่อนทำลายเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน ผู้ซึ่งมีอิทธิพล อาจมีการดำเนินการเป็นเครือข่าย ประกอบด้วยผู้มีอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลัง กองกำลังหรือเครื่องมือ (มือปืน รับจ้าง บริวาร) แนวร่วมหรือผู้สนับสนุน (ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองระดับต่างๆ)¹²⁶

สืบเนื่องจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมในชั้นต่างๆ กล่าวคือ ชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจในส่วนของการสืบสวนสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน เช่น ในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพลสูง พนักงานสอบสวนอาจเกรงกลัว ไม่กล้าที่จะสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานโดยละเอียดมากนัก เพราะเกรงจะเกิดอันตรายแก่ตนและครอบครัว จึงอาจเป็นเหตุที่ทำให้พยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนอ่อนลง ไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำเนินคดีในชั้นศาลของพนักงานอัยการด้วย กล่าวคือ ทำให้เกิดปัญหาในการนำเสนอให้ศาลเชื่อว่า จำเลยกระทำความผิดจริง และส่งผลให้มีคดีที่ศาลยกฟ้องหลายคดี โดยเฉพาะในชั้นอุทธรณ์และฎีกา ทั้งในส่วนการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานของศาล ศาลต้องวางตัวเป็นกลาง เมื่อพนักงานอัยการ ไม่สามารถนำเสนอให้ศาลเชื่อได้ว่าจำเลยกระทำความผิดจริง และเมื่อประกอบกับพยานหลักฐานใน สำนวนการสอบสวนที่ไม่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือแล้ว ศาลย่อมต้องยกฟ้องไปตามหลักการวินิจฉัยชี้ ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

ในชั้นของพนักงานอัยการ กรณีมีพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147 อาจมีการสอบสวนในคดีนั้นใหม่และมีคำสั่ง ฟ้องผู้ต้องหาคนเดิมที่พนักงานอัยการเคยมีคำสั่งไม่ฟ้องมาก่อนนั้นได้ ซึ่งถือได้ว่าเปรียบเทียบการ รื้อฟื้นสำนวนคดีขึ้นสอบสวนใหม่เพื่อเอาผิดกับผู้ต้องหา จะเห็นได้ว่าการรื้อฟื้นสำนวนคดีขึ้นสอบสวนใหม่เป็นโทษกับผู้ต้องหานั้น เช่น กรณีพนักงานสอบสวนทำสำนวนการสอบสวนเท็จทำให้ ผู้ต้องหาพ้นผิด หากมีพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดีว่า สำนวนการสอบสวนดังกล่าวได้ กระทำขึ้นโดยไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง พนักงานอัยการก็อาจมีคำสั่งให้มีการสอบสวนคดีนั้น ใหม่ และมีคำสั่งใหม่ให้ฟ้องผู้ต้องหาในสำนวนคดีนั้นได้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในชั้นพิจารณา พิพากษาของศาลตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน มีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 อนุญาตให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้เฉพาะในทางที่เป็นคุณ ไม่สามารถ รื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษแก่จำเลยผู้ถูกตัดสินให้พ้นผิดได้ แม้จะปรากฏในภายหลังว่ามี

¹²⁶ การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม (2547). (ครั้งที่ 2) เรื่อง “มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล.” หน้า 692-693.

ความผิดพลาดในการพิจารณาพิพากษา หรือมีพยานหลักฐานใหม่ที่จะสามารถลงโทษจำเลยผู้นั้นได้

ในต่างประเทศนั้น หลักผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษ เป็นหลักสำคัญของกระบวนการยุติธรรมในหลายๆกระบวนการ ดังเช่น ประเทศแคนาดา กฎหมายอาญาของประเทศแคนาดาไม่มีอาชญากรรม หากจับตัวผู้กระทำความผิดได้เมื่อไรก็ตาม สามารถนำมาฟ้องลงโทษได้ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงหลักผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษ ตลอดไปจนถึงกฎหมายการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษของประเทศเยอรมัน ออสเตรีย และได้หวัน ต่างก็มีแนวความคิดมาจากหลักผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษเช่นเดียวกัน

ดังนั้น เมื่อได้พิจารณาถึงเหตุต่างๆดังกล่าวแล้ว เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากที่สุด จึงสมควรที่จะนำการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษของประเทศเยอรมันมาปรับใช้ในประเทศไทย

4.3 ข้อดีและข้อเสียของการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ หรือระบบการพิสูจน์ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นประสิทธิภาพเพียงใดในทางปฏิบัติก็อาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้ ยิ่งหากเป็นความผิดพลาด ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นไป จากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จนถึงที่สุดไปแล้วก็ตาม ก็ไม่สมควรที่จะปล่อยให้มีความผิดพลาดอยู่ตลอดไปโดยไม่แก้ไขให้ถูกต้อง จึงจำเป็นต้องมีมาตรการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษ เพื่อแก้ไขความผิดพลาดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้จงได้ และเพื่อแสดงให้เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้นในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงข้อดี ข้อเสียของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษ เพื่อชี้ให้เห็นถึงเจตนารมณ์ และความเหมาะสม รวมถึงประสิทธิภาพของการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ

4.3.1 ข้อดีของการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ

ความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งทำให้ผู้กระทำความผิดหลุดรอดไป หากเป็นในประเทศที่ไม่มีการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษแล้ว เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ หรือมีเหตุที่ชี้ชัดว่าจำเลยในคดีเดิมนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ก็จะไม่สามารถรื้อฟื้นคดีที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ เพราะจะเป็นการขัดกับหลักการฟ้องซ้ำ (Double jeopardy) หรือ หลัก “บุคคลไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษสองครั้งในการกระทำครั้งเดียว (ne bis in idem)” แต่หากเป็นในประเทศที่มีมาตรการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็น

โทษ หากมีกรณีดังกล่าวนี้เกิดขึ้น ก็จะสามารถรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เพื่อเอาผิดกับจำเลยผู้นั้นได้ โดยถือว่าการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษนี้ เป็นข้อยกเว้นของหลักการฟ้องซ้ำ ((Double jeopardy) และเป็นข้อยกเว้นของหลัก “บุคคลไม่สมควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษสองครั้งในการกระทำครั้งเดียว (ne bis in idem)” อีกด้วย

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นมาตรการแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากความมีอิทธิพลของจำเลยในคดีโดยการข่มขู่ครอบงำพยานไม่ให้เบิกความ หรือให้เบิกความผิดไปจากความเป็นจริงเพื่อช่วยให้จำเลยพ้นจากความผิด หรืออาจมีการเสนอผลประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในการช่วยเหลือจำเลย โดยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษนี้เปิดโอกาสให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยนั้นอีกครั้งได้ หากมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งในส่วนนี้ถือเป็นข้อดีของการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ ที่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ตามความผิดจริงซึ่งเขาควรจะได้รับโทษ ในประเทศที่มีการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษนี้จึงอาจถือได้ว่ามีกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพมาก เพราะเป็นการป้องปรามผู้กระทำความผิดอาญาได้อย่างค่อนข้างเด็ดขาด กล่าวคือ แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะสามารถหลุดพ้นไปจากการดำเนินคดีในครั้งแรก แต่เมื่อมีเหตุตามกฎหมายที่อาจพิสูจน์ได้ถึงความผิดของผู้นั้น ย่อมสามารถร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เพื่อเอาผิดกับเขาได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงไม่สามารถนิ่งนอนใจได้ว่าตนได้พ้นจากการดำเนินคดีแล้ว เพราะยังอาจจะต้องรับโทษในผลของการกระทำของตนได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมเกิดความเกรงกลัว และความเคารพกฎหมายมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การใช้มาตรการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษนี้ จะทำให้สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ แม้ว่าในคดีเดิมนั้นจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้วก็ตาม โดยจะไม่ขัดแย้งกับหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา

4.3.2 ข้อเสียของการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ

คดีที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ไม่เพียงแต่ทำให้การต่อสู้คดียุติลงเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงความแน่นอนของกฎหมายว่าจะต้องคุ้มครองสิทธิของบุคคล และทำให้กระบวนการยุติธรรมนั้นศักดิ์สิทธิ์และน่าเชื่อถือ โดยถือว่าการพิพากษานั้นเป็นการแสดงหลักฐานที่มีความแน่นอนสูง และไม่มีสิ่งใดที่ได้จากหลักฐานภายนอกคดีจะมานำหนักสูงกว่าอีกแล้ว ดังนั้นกฎหมายจึงไม่ยอมให้สิทธิที่คู่ความได้ตามคำพิพากษาดังกล่าวต้องถูกฉีกถอนไป

อาจกล่าวได้ว่า คดีที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วนั้น ต้องการให้คดีความมีข้อยุติและปฏิบัติ ให้เป็นไปตามผลของคำพิพากษา โดยห้ามมิให้คู่ความรื้อฟื้นคดีขึ้นมาอีกในสิ่งที่ได้ตัดสินไปแล้ว เพื่อให้เกิดความแน่นอน และความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมอันจะนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบของสังคม จึงทำให้การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษนี้ อาจจะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลและความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาได้ นอกจากนั้น การให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้อีก อาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลย เช่น พยานของจำเลยอาจจะไม่มีหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นประจักษ์พยานสำคัญในคดีเดิม ซึ่งศาลได้อาศัยคำเบิกความของพยานดังกล่าวเป็นหลักในการพิพากษายกฟ้องจำเลย พยานอาจจะเสียชีวิตไปแล้ว หรือหาตัวไม่พบ ทำให้เกิดข้อขัดข้องแก่จำเลยในการที่จะนำพยานเข้าสืบในคดีที่โจทก์ขอรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ หากโจทก์อ้างพยานหลักฐานอื่นๆ ขึ้นมาใหม่เพื่อหักล้างคำเบิกความของพยานจำเลย ทำให้จำเลยไม่อาจนำพยานดังกล่าวมาสืบได้อีก และอีกประการหนึ่ง อาจเป็นการเปิดโอกาสให้โจทก์ชวนขวายหาช่องทางโดยการทำให้พยานจำเลยกลับคำให้การ หรือสร้างพยานหลักฐานเท็จที่จะแสดงว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด

ดังนั้น การเปิดโอกาสให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในทางที่เป็นโทษกับจำเลยได้ จะต้องมีการกำหนดวิธีการ และเงื่อนไขที่จำกัดรัดกุม เพื่อให้มีผลกระทบหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาของคำพิพากษาถึงที่สุดให้น้อยที่สุด

4.4 ความเห็นของนักกฎหมายในเรื่องการรื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นโทษ

ตามที่ได้ศึกษาถึงหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ และความเหมาะสมในการนำมาใช้ในประเทศไทย รวมถึงข้อดีและข้อเสียของการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษมาแล้ว ในหัวข้อนี้จะเป็นความเห็นของนักกฎหมาย ในเรื่องการนำการรื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นโทษมาใช้ในประเทศไทยว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ และหากมีความเหมาะสมควรมีข้อจำกัดในการใช้อย่างไร โดยผู้เขียนได้ทำการถามความเห็นของนักกฎหมายผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมคือ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ และทนายความ ซึ่งมีความเห็นแยกเป็นสองกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก ไม่เห็นด้วยกับการนำการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษมาใช้ในประเทศไทย โดยเห็นว่า ในประเทศไทยยึดถือหลัก Double jeopardy โดยมุ่งถึงสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองที่จะไม่ถูกดำเนินคดีซ้ำซ้อน ซึ่งการคุ้มครองสิทธินั้นมีความสำคัญ กล่าวคือหากกฎหมายยอมรับว่าสิทธินั้นมีความสำคัญแล้วบางครั้งก็ต้องยอมเสียความจริงโดยถูกปิดปากไป ทั้งเหตุรื้อฟื้นคดีตามกฎหมายเยอรมนีนั้นข้อเท็จจริงดังกล่าวเกิดขึ้นได้ยาก ที่ว่าผู้พิพากษาทุจริตหรือพยานเบิกความเท็จ กล่าวคือกระบวนการที่จะนำไปสู่การรื้อฟื้นนี้ไม่มี ข้อเท็จจริงไม่มีเกิดขึ้น ดังนั้นการที่เหตุเหล่านี้

เกิดขึ้นได้ยาก การที่จะสร้างกฎหมายขึ้นมาโดยเปลี่ยนหลักการสำคัญจึงเป็นเรื่องที่ไม่ได้สนองตอบต่อการแก้ไขปัญหากฎหมายอาญา แต่บางท่านก็มีความเห็นว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษเป็นหลักการที่ดี เพียงแต่ยังไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทยในขณะนี้ เนื่องจากพื้นฐานทางสังคมไทยยังไม่นิ่งพอ และยังไม่มีการแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยรับไม่ได้จนถึงขนาดที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งการแก้ไขกฎหมายนั้นต้องมีการเตรียมความพร้อม โดยต้องปูแนวคิดให้กระบวนการยุติธรรมให้ยอมรับแนวคิดนี้ให้ได้ก่อน การนำกฎหมายมาบังคับใช้จึงจะบังเกิดผล

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่เห็นด้วยกับการนำการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษมาใช้ในประเทศไทย โดยเห็นว่าควรมีการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษในประเทศไทย เนื่องจากในปัจจุบันมีการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นคุณกับจำเลย ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ดังนั้นในแง่ของผู้เสียหาย ถ้ามีข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานที่พิสูจน์ได้ถึงความผิดของจำเลย ก็ควรที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ทางฝ่ายผู้เสียหายเช่นเดียวกัน ทั้งยังจะเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่สังคมอีกด้วย

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับความเห็นของกลุ่มที่สอง คือควรมีการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษในประเทศไทยได้ กล่าวคือ แม้ว่าประเทศไทยจะยึดถือหลัก Double jeopardy แต่การรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ ถือเป็นข้อยกเว้นของหลัก Double jeopardy โดยอาจเปรียบเทียบกับหลักตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 10 และมาตรา 11 กล่าวคือ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 10 ถ้าความผิดที่กระทำนอกราชอาณาจักรนั้น เป็นความผิดตามมาตรา 7(1) และ (2) ทั้งนี้ไม่ต้องคำนึงว่าจะได้รับโทษมาแล้วจนครบถ้วนตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากความผิดที่ระบุตามมาตรา 7(1) และ (2) เป็นความผิดร้ายแรงมากจึงมีเหตุผลเพียงพอที่จะยกเว้นหลัก “Ne bis in idem”¹²⁷ และตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 11 แม้ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาแล้วทั้งหมดหากรัฐบาลไทยมิได้ร้องขอแล้ว ผู้นั้นอาจถูกลงโทษในความผิดเดียวกันนั้นในศาลไทยอีกได้ ซึ่งศาลไทยมีดุลพินิจในการลงโทษตามที่เห็นสมควร กรณีนี้ย่อมถือเป็นข้อยกเว้นของหลัก “Ne bis in idem” เพราะมีหลักทั่วไปว่า ความผิดเกิดขึ้นที่ใด ศาลของประเทศนั้นย่อมมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาและลงโทษผู้กระทำความผิด กรณีตามมาตรา 11 เป็นเรื่องของการกระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือที่ประมวลกฎหมายนี้ ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร ด้วยเหตุนี้ศาลไทยควรทรงอำนาจในการลงโทษผู้กระทำ หากผู้กระทำความผิดหลบหนีออกไปอยู่นอกราชอาณาจักรและ

¹²⁷ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์. (2546). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. หน้า 67.

ถูกศาลต่างประเทศพิพากษาลงโทษ หากผู้นั้นได้รับโทษครบถ้วนและกลับเข้ามาในไทย ศาลไทยควรต้องมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาและลงโทษอีก¹²⁸

ดังนั้น กรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แต่มีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เชื่อได้ว่าคตินั้นอาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้น โดยเฉพาะที่เกิดจากการทุจริตของเจ้าพนักงานหรือเกิดจากความมีอิทธิพลของผู้กระทำความผิดที่ก่อให้เกิดพยานหลักฐานเท็จในคดี ซึ่งเป็นเหตุที่ร้องขอให้รื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นโทษได้ก็น่าจะถือเป็นข้อยกเว้นของหลัก Double jeopardy ได้ เพราะการทุจริตนั้นเป็นเหตุที่มีความร้ายแรงพอที่จะทำให้เกิดความไม่เชื่อถือต่อกระบวนการยุติธรรม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้มีความพยายามที่จะลดหรือแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 3 เรื่อง “กระบวนการยุติธรรมกับบทบาทการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน”¹²⁹

กล่าวโดยสรุปคือ แม้สังคมจะยอมรับในหลัก Double jeopardy แต่หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นก็ควรที่จะต้องมีการแก้ไข เพื่อให้สังคมยอมรับและเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมต่อไป

ส่วนเหตุที่จะร้องขอให้รื้อฟื้นคดีในทางที่เป็นโทษนั้น แม้นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าไม่น่าที่จะมีเกิดขึ้นในประเทศไทยได้ แต่ผู้เขียนเห็นว่า เหตุดังกล่าวนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะในเรื่องอำนาจ หรืออิทธิพลของจำเลยที่จะนำไปสู่การบิดเบือนข้อเท็จจริง ทำพยานหลักฐานเท็จ หรือสร้างพยานบุคคลที่เป็นเท็จ และอีกเหตุหนึ่งซึ่งมีความสำคัญและอาจเกิดขึ้นได้คือ การทุจริตหรือประพฤตินิষอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมซึ่งจะนำไปสู่คำพิพากษาให้ยกฟ้องจำเลย และก่อให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ โดยมีตัวอย่างของคดีที่เกิดขึ้นและสังคมเกิดความสงสัยในการพิจารณาพิพากษาคดีหลายราย โดยเฉพาะในกรณีที่พยานกลับคำให้การโดยเบิกความในชั้นศาลแตกต่างจากที่ให้การในชั้นสอบสวนทำให้บุคคลเหล่านั้นหลุดพ้นจากเงื้อมมือของกฎหมาย และ

ในเรื่องของการแก้ไขกฎหมายนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า การสร้างพื้นฐานความคิดเรื่องการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ ให้กับกระบวนการยุติธรรมมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพสูงสุดของกระบวนการยุติธรรม และถึงแม้ว่าจะยังไม่มีกรณีเกิดขึ้นเป็น

¹²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 68.

¹²⁹ การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 3 เรื่อง “กระบวนการยุติธรรมกับบทบาทการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน” วันที่ 22-23 สิงหาคม 2548 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตัวอย่าง ตามความเห็นของนักกฎหมายบางท่าน แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในความเป็นจริงนั้นการที่
เจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่เพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเกิดขึ้นได้ ดังนั้น จึงควรจะมี
กฎหมายหรือพินคคืออาญาในทางที่เป็นโทษ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้จงได้

